

JAVASLAT

**Dr. Steller Mária munkássága a hazai védőnői szolgálat és az ONCSA
program létrehozásában**

a Pomázi Települési Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Ozori Magdolna
(személy/intézmény/szervezet/vállalkozás)

Kelt: Pomáz, 2021.december 10.

a javaslattevő aláírása:

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve, címe:

Pomáz Barátai Társaság, 2013 Pomáz, Lупpa Vidor utca 2.

---

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: *Ozorai Magdolna*

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Dr. Steller Mária munkássága a hazai védőnői szolgálat és az ONCSA program létrehozásában

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: (csak egy jelölhető)

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☒ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	
-

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: *Pomáz*

---

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési
-

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

a javaslattevő aláírása:

Dr. Steller Mária (1898-1989) munkássága a hazai védőnői szolgálat és az ONCSA program létrehozásában

Steller Mária 1898-ban született Budapesten három gyermekes hívő katolikus család első gyermekeként. Édesapja, Steller Antal Budapesti Közúti Vaspálya Társaság műszaki igazgatója volt. A család súlyt fektetett gyermekeik képzésére. Mária valamint két testvére is magas szintű képzést kapott. Rendkívüli nyelvtelenséggel rendelkezett. Tökéletesen beszélt a magyar nyelven kívül a németül, franciául, angolul, hollandul és olaszul.

Fiatal lányként pályáját Ibrányi Alice Vöröskeresztes ápolónői főnökszenny mellett titkárként kezdte. Tehetségét felismerve rövid időn belül sikerült kijutnia először Utrechtbe, ahol az ottani egyetem egy éves képzésén vett részt. Ezután Angliában a Bedford Collegeben nemzetközi szociális tanulmányokat folytatott. Majd részt vett az Oxfordi Egyetem hathetes tanfolyamán. Mindenhol kitűnő eredménnyel végzett. Egy ideig ott a Vöröskereszt munkatársa volt, majd hazajött Budapestre. 1924/25-ös tanévben a Debreceni Egyetemen szülésznői képesítést szerzett. Még ugyanebben az évben Budapesten átvette ápolónői oklevelét. Ekkor Johan Béla – a megelőző orvostudomány egyik legjelentősebb 20. századi alakja - vette maga mellé az általa létrehozott Országos Közegészségügyi Intézet igazgatójaként. Amikor a Rockefeller Alapítvány is bekapcsolódott az ápolónő- és védőnőképzésbe, másfél éves amerikai ösztöndíjat nyert el a Columbia Egyetemre. Itt a betegellátás, a gyermekvédelem, a szociális ügyek lebonyolításának tanulmányozása volt a feladata.

Hazatérve a falusi egészségvédelmi, illetve a védőnői munka megszervezésén dolgozott. Munkahelyén a védőnői ügyek központi megszervezésével foglalkozott. 1930-ban ellenőrző fővédőnői teendőket ellátásával bízták meg. Feladata volt az Országos Közegészségügyi Intézet vezetése alatt álló intézményekben alkalmazott védőnők ellenőrzése, a jövőben létesítendő intézményekben szükséges védőnői munka beállítása, és a védőnők külső, falusi gyakorlati kiképzésének megszervezése. A mintajárások kialakításában, a védőnői munka megszervezésében is tevékenyen részt vett. Ezekben az időkben a magyarországi mintavárosok védőnőinek Steller Mária volt a főnöke. 1930-ban Steller Mária kezdeményezésére, Johan Béla professzor támogatásával jelent meg a „Zöld Kereszt” havi folyóirat, melynek Steller Mária volt a szerkesztője Genfben utazásáig.

Munkájához szükségesek voltak jogi ismeretek is, ezért 1930-ban felvételét kérte a Szegedi Egyetemre, ahol 1935 májusában kapta meg az államtudományi doktorátust. Ugyanakkor, az egészségügyi védőnők kiképzése és a falusi védőnői szolgálat megszervezése terén közel egy évtizeden át kifejtett odaadó, ügybuzgó és eredményes szolgálataiért belügyminiszteri dicséretben részesült.

Munkahelye továbbra is a Közegészségügyi Intézet volt. Amikor 1935 tavaszán az ENSZ elődjének, a Népszövetségnek a Szociális Osztálya átszervezésre került, meghívást kapott Genfben. A terv az volt, hogy a szociális bizottság, amely eddig javarészt csak iskolás gyermekekkel és csecsemőkkel foglalkozott, a gyermekkorral azzal az időszakával is foglalkozni kívánt, amely e két korszak között van. Ez, a korban újszerű probléma, Steller Mária hatáskörébe került.

a javaslattevő aláírása:

Genfből 1940 októberében tért haza, miután a magyar belügyminiszter előterjesztésére Steller Máriát az Országos Szociális Felügyelőséghez szociális felügyelővé nevezte ki. Erre az időre tehető az ONCSA (Országos Nép- és Családvédelmi Alap) program gondolatának felmerülése. Steller Mária a falvak akkori helyzetével, a mezőgazdasági munkások munka és otthonteremtésével foglalkozott szociális felügyelőként. A több éves, stratégián alapuló, következetesen végrehajtott ONCSA program a társadalom lelegezetebb rétegeinek nyújtott emberi lakhatást, kilábalási lehetőséget a nyomorból. Mindezt támogató felügyelet mellett. Pomázon például 1943-ban 20 ONCSA ház épült, melyet sokgyermekes, nehéz anyagi körülmények között élő családok kaptak. Emögött szerveztként az Országos Szociális Felügyelet állt, aminek vezetőségének - neves munkatársak mellet - egyik, de igen meghatározó egyénisége volt Steller Mária. Ez volt az utolsó hazai nagyobb lélegzetű munka, ami a nevéhez fűződött.

Mindezzel párhuzamosan fontos szerepet játszott a programok megismertetésében is. A témában számos konferencia résztvevője volt, országosan sok előadást tartott. Új havi folyóirat is indult „Nép- és Családvédelem” címmel, melynek ő volt a főszerkesztője. A lap az Országos Szociális Felügyelőég vidéki munkatársait s a közönséget volt hivatott tájékoztatni a szociális problémákról, a felügyelőség munkájáról.

1944-ben állásából elbocsájtották. A jogszerűtlen eljárást nem tudta elfogadni. Évekig pereskedett az igazáért. Ismét munkát kapott, a Népjóléti Minisztériumban, de rövid időn belül újra támadások érték. Steller Mária 1948-ban elhagyni kényszerült hazáját. Előbb Rómába, majd 1951-ben az Egyesült Államokba költözött. Ott még tevékenyen dolgozott. Három egyetemen is tanított. 1972-ben tért vissza Magyarországra. Utolsó éveit Pannonhalmán töltötte. Végrendeletében olvasható, hogy a gyermekek, a fiatalok sorsának segítése még idős korában is szívügye volt: ... *„az a célom, ... hogy évenként egy, vagy több katolikus családból származó példás magaviseletű, jeles vagy jó előmenetelű gimnazista tanuló részére a főiskolai vagy egyetemi végzettség megszerzését elősegítsem.”* 1987. március 4-én Pannonhalmán tért örök nyugalomra. Hamvai a Főapátság területén a Szent-sír kápolnában találhatóak.

Steller Mária élete számos ponton és több időszakban is Pomázhoz kapcsolódott. A Steller család 1930-ban vette meg pomázi házát az akkori Kastély (ma Hunyadi) utcában. A család itt töltötte tavasztól őszig az évet, csak télire költöztek be - a kor szokásának megfelelően - budapesti lakásukba. Amerikai tartózkodása után, 1972-től a család pomázi házába költözött. s ott lakott egészen az 1980-as évek közepéig. Családjából ekkor már csak nagybeteg húga, Éva élt.

Munkássága elismerésül

- Prof. Dr. Kopp Mária által 2009-ben alapított Három Királyfi Három Királynő Alapítvány a Nemzeti Népegészségügyi Központ védőnői szakterületével együttműködve 2020-ban védőnői díjat alapított. A Steller Mária védőnői díj célja a területi védőnők kiemelkedő szakmai munkájának és elhivatottságának elismerése.
- 2021-ben Pomáz posztumusz díszpolgára lett.

a javaslattevő aláírása:

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Dr. Steller Mária, a kivételes képességekkel és szervezőkészséggel megáldott nő nehéz történelmi körülmények között tett tevékeny tanúságot szociális érzékenységről. Egész életét a védelemre szoruló gyermekek és családok megsegítésére szentelte. Tette mindezt abban a korban, amikor még nem volt jellemző, hogy nők felsőfokú végzettséget szerezzenek és állami vezető tisztséget töltsenek be. Mind a védőnői hálózat létrehozásában, mind az ONCSA programban, illetve egész életében olyan segítség adásra törekedett, amely hosszú távon határozta meg a segítettek életét. Vallotta, hogy a rászorulóknak „nem halat kell adni, hanem hálót”. Ehhez tehetséggel választotta ki munkatársait. A kor vezető politikusai és szakemberei is felismerték sokoldalú tehetségét. Élete egy jelentős időszaka kötődött Pomázhoz. Saját családja nem volt, de a 30-as évektől itt éltek szülei, testvérei, majd az 50-es évek kitelepítését követően a pomázi ház volt otthona anyai nagynénje, Szegedy-Maszák Aladárné családjának is.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források stb.)

Források:

- *Napi Hírek, 1924. július/2 1924-07-19 [0088]*
- *Ujság, 1935. december (11. évfolyam, 274-296. szám)1935-12-08 / 280. szám*
- *Félegyházi Hiradó, 1935 (53. évfolyam, 1-52. szám)1935-05-19 / 20. szám*
- *Nemzeti Ujság, 1935. június (17. évfolyam, 124-146. szám)1935-06-19 / 138. szám*
- *Budapesti Közlöny, 1935. június (69. évfolyam, 124-146. szám)1935-06-19 / 138. szám*
- *Külgügyi Szemle, 1935 (12. évfolyam, 1-4. szám)1935-10-01 / 4. szám*
- *Budapesti Közlöny, 1940. október (74. évfolyam, 222-249. szám)1940-10-18 / 238. szám*
- *Nemzeti Ujság, 1941. március (23. évfolyam, 50-73. szám)1941-03-20 / 65. szám*
- *Ellenzék, 1941. augusztus (62. évfolyam, 175-198. szám)1941-08-01 / 175. szám*
- *8 Órai Ujság, 1941. szeptember (27. évfolyam, 199-223. szám)1941-09-12 / 208. szám*
- *Pécsi Napló, 1941. október (50. évfolyam, 222-248. szám)1941-10-15 / 234. szám*
- *Pécsi Napló, 1941. december (50. évfolyam, 273-295. szám)1941-12-31 / 295. szám*
- *Társadalomtudomány, 1941 (21. évfolyam, 1-5. szám)1941 / 4. szám*
- *Nemzeti Ujság, 1942. július (24. évfolyam, 146-172. szám)1942-07-12 / 156. szám*
- *Reggeli Magyarország, 1942. augusztus (49. évfolyam, 173-196. szám)1942-08-30 / 196. szám*
- *Keleti Ujság, 1942. október (25. évfolyam, 222-247. szám)1942-10-10 / 229. szám*
- *Reggeli Ujság, 1942. október (12. évfolyam, 221-246. szám)1942-10-13 / 230. szám*
- *Pécsi Napló, 1942. november (51. évfolyam, 248-271. szám)1942-11-17 / 260. szám*
- *Pécsi Napló, 1943. május (52. évfolyam, 97-122. szám)1943-05-06 / 101. szám*
- *Dunántúl, 1943. május (33. évfolyam, 97-122. szám)1943-05-11 / 105. szám*
- *Magyar Nemzet, 1943. május (6. évfolyam, 97-122. szám)1943-05-11 / 105. szám*
- *Nép és Családvédelem, 1944 (4. évfolyam, 1-8. szám)1944-02-01 / 2. szám*
- *Keleti Ujság, 1944. február (27. évfolyam, 25-48. szám)1944-02-25 / 45. szám*
- *Nemzeti Ujság, 1944. március (26. évfolyam, 49-73. szám)1944-03-05 / 53. szám*
- *Kárpáti Hiradó, 1944. március (21. évfolyam, 49-70. szám)1944-03-14 / 60. szám*
- *Levéltári Szemle, 32. (1982) 1. szám - Czuczor László*
- *Védőnő 21/5 (2021) – Dr. Simon Ferencné (Szilágyi Róza): Steller Mária (1908-1989)*

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe (ha van): *nincs*

Kelt: Pomáz, 2021.december 10.

a javaslattevő aláírása:

III. KÖTELEZŐ MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Fényképek

Ebben a Hunyadi utcai házban élt a Steller család

1943-ban épült ONCSA házak Pomázon a Rákóczi úton

Steller család sírja a pomázi katolikus temetőben

a javaslattevő aláírása:

2. sz. melléklet: - Hungarikum törvénynek való megfeleltetés

A Magyar Védőnői Szolgálat, mint nemzetközileg is egyedülálló, tradicionális ellátási rendszer szerepel a Hungarikumok gyűjteményében. Végső szervezeti felépítésében meghatározó szerepet kapott a két világháború között Johan Béla munkatársaként dr. Steller Mária. Kiváló munkásságát bizonyítja, hogy a rendszer ma is működik. Az ONCSA programban betöltött szerepe is jelentős volt. Dr. Steller Mária sokoldalú tudásának céltudatos megszerzése, karizmatikus munkássága, küzdeni tudása példaképe lehet a ma emberének is. Tevékenységében felismerhető a Slachta Margiti lelkület.

Munkásságának emlékére a Prof. Dr. Kopp Mária által 2009-ben alapított Három Királyfi Három Királylány Alapítvány a Nemzeti Népegészségügyi Központ védőnői szakterületével együttműködve 2020-ban védőnői díjat alapított. A Steller Mária védőnői díj célja a területi védőnők kiemelkedő szakmai munkájának és elhivatottságának elismerése.

Fényképek listája:

Név	Típus	Méret
 Steller_haz.jpg	JPG fájl	632 KB
 Steller_csalad_sir.jpg	JPG fájl	288 KB
 Sirelirat.jpg	JPG fájl	166 KB
 ONCSA_hazak_Pomazon.jpg	JPG fájl	241 KB

A fenti mellékleteket csatoltam:
Kelt: Pomáz, 2021.december 10.

a javaslattevő aláírása:

3. sz. melléklet az Pomázi Települési Értéktárba való javaslattételhez:

HOZZÁJÁRULÓ NYILATKOZAT*

Alulírott hozzájárulok, hogy az általam készített és fentebb felsorolt ***Dr Steller Mária munkássága a hazai védőnői szolgálat és az ONCSA program létrehozásában*** című települési értéktárba való javaslattételhez, illetve a fentebb *csatolt dokumentumokat és fényképeket* a **Pomázi Települési Értéktár Bizottság**, (valamint a Pest Megyei Értéktár vagy ahhoz kapcsolódó intézmény, szervezet) korlátlanul, bármikor térítés- és díjmentesen felhasználhassa, nyilvánossá tegye a helyi értékek adminisztrációja, archiválása, dokumentálása és népszerűsítése céljából.

Kelt: Pomáz, 2021.december 10.

* A hozzájáruló nyilatkozat nem visszavonható!

a javaslattevő aláírása: